

POSUDEK NA DIZERTAČNÍ PRÁCI

Mgr. Krasimira Marholeva, Ph.D.: Mezi starou a novou vlastní: integrace a sebeidentifikace českého společenství v USA v druhé polovině XIX. století

Fakulta humanitních studií UK

Autorka posudku: Mgr. Lenka Jakoubková Budilová, Ph.D. (Ústav etnologie FF UK)

Dizertační práce Krasimiry Marholevy se zaměřuje na souvislosti mezi integračními procesy a vývojem národní identity u českých imigrantů v USA ve druhé polovině 19. století. Pro analýzu národní identity Čecho-Američanů využívá autorka dopisy, které děti zasílaly do českoamerického tisku (časopis Amerikán), vzpomínky Čechoameričanů, stejně jako tehdejších českých pozorovatelů, i dobového tisku. Oceňuji originální nápad zaměřit se na děti migrantů, který textu dodává svěží rozměr. Přes některé výhrady, které k práci mám (viz níže), považuji dizertační práci K. Marholevy za dobře odvedené dílo a zároveň důležitý příspěvek do textové produkce věnované českému vystěhovalectví do USA.

Autorka prokazuje velmi slušnou orientaci v existující literatuře a odkazuje na širokou škálu kvalitní literatury. Seznámila se s relevantními texty jak v oblasti teorie (migrace, integrace, etnicita, anglokonformita či např. kulturní pluralismus), tak v oblasti historie českého vystěhovalectví do USA. V teoretické části by možná neškodilo dokonce trochu ubrat a z představených konceptů a pojetí národní identity (která jsou často vzájemně neslučitelná, nebo prostě mimoběžná) zvolit koncept jeden, na němž bude daná práce stavět, a který bude dále využíván pro analýzu vlastních dat. Podobně pečlivá a poctivá je také práce s archivními prameny. K. Marholeva dokázala pro své téma velmi dobře vytěžit prameny k české emigraci do USA, dostupné v českých archivech. Zvolenou metodologii (převážně analýza dobového tisku) považuji vzhledem k tomu, jak je definovaná výzkumná otázka, za naprosto legitimní.

Po formální stránce je práce v pořádku. Autorka dobře pracuje s literaturou, odkazový aparát je jednotný, práce má velmi dobrou jazykovou úroveň. Jako možná trochu zbytečné mi připadalo zdůrazňování (tučným písmem) některých klíčových pojmů v teoretické části práce (působí to trochu jako výklad či přednáška), ale to nechápu jako problém. Práci by možná slušela obrazová příloha, ať už ve formě fotografií či například ukázek z analyzovaných dopisů z archivu – pro případnou publikaci dizertační práce nebo její části bych to určitě doporučovala.

Pokud bych měla poukázat na některé slabiny práce, lze je spatřovat v metodologickém ukotvení práce, kde bych očekávala zevrubnější diskusi slabin daného přístupu (zejm. u analýzy dopisů dětí): například je otázka, do jaké míry je možné tyto dopisy chápat jako odraz skutečného myšlení jejich pisatelů (děti byly nepochybně ve formě i obsahu dopisů motivovány svými rodiči), a zároveň je otázka, do jaké míry postoje odrážející se v těchto dopisech, ne/souvisely s reálným jednáním a vyjednáváním identity konkrétních lidí. Autorka přitom jednoznačně předpokládá, že informace v dopisech dávají „poměrně dobrou celkovou představu o životě dětí českých migrantů v Americe“ (s. 167). V samotné analýze pak autorka představuje spíše obsahovou analýzu tisku (zaměřuje se na primární a sekundární socializaci, každodennost, či kulturní a společenský život). To není špatně, neodpovídá to ale plně metodologickému vymezení na začátku práce, kde autorka mluví např. o etnometodologické konverzační analýze, komunikativním přístupem nebo biografické metodě (s. 38–39).

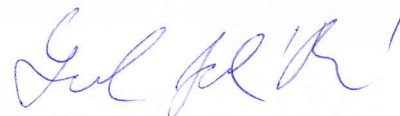
Větší pozornost by si zasloužila také práce s teoretickým a konceptuálním aparátem. Ačkoli se práce explicitně vymezuje jako zabývající se otázkou národní identity, a byť se velmi zevrubně věnuje představení klíčových sociálně-vědních konceptů, sama tyto koncepty na vlastní data příliš neaplikuje. Autorka implicitně vychází z předpokladu, že čeští přistěhovalci do USA si chtěli zachovat svoji původní identitu a kulturní tradice (srov. už vymezení cílů práce, s. 9). Nenechává ovšem prostor alternativním perspektivám: např. co když si přistěhovalci nechtěli původní identitu uchovávat? A jaká vlastně byla původní identita? (česká, německá, zemská, katolická, protestantská, národnostně indiferentní?). Když v textu narazíme na zajímavý fenomén skupinové identity *moravských bratrů* (kteří se bránili tomu být označováni jako *Češi*), autorka je označí – v dikci T. Eriksena – jako etnickou anomálii (s. 116), protože „zůstali věrni etnické kategorii svých prarodičů, i když jsou si vědomi své kulturní odlišnosti“. Nebyli by pak ale etnickou anomálií *všichni* čeští vystěhovalci za oceán, tak jak je autorka zkoumá? A byl termín *moravští bratři* skutečně etnickou kategorií?

Autorka jako jednu ze svých tezí explicitně uvádí, že identitu považuje za sociálně konstruovanou, a že identita českých přistěhovalců do USA byla vyjednávána. Tyto teze však zůstávají víceméně na úrovni deklarace, protože už samotný metodologický přístup práce předpokládá identitu jako hotovou věc, jako něco, co lze objektivně definovat: sledujeme zachovávání národní identity na základě několika ukazatelů (jazyk, národní vědomí, tradice, povědomí o českých realitách, historii apod.), v práci samotné však nevidíme, jak se identita konstruovala či vyjednávala. Podobně nereflexivně používá autorka také termín „odnárodnění“.

Třebaže těžiště práce spočívá v autorčině vlastním archivním výzkumu zaměřeném na analýzu dopisů čechoamerických dětí, v celkovém rozvrhu práce tato část zaujímá pouze zhruba čtvrtinu, oproti velmi zevrubnému náčrtu historického kontextu migračních vln Čechů za oceán. Za nejpropracovanější kapitolu tak považuji právě kapitolu věnovanou shrnutí českého vystěhovalectví do Ameriky, kde jsou srovnávány různé „integrační strategie“ vystěhovalců v nové zemi: tady oceňuji, že autorka přihlíží k vnitřní diferencovanosti „české komunity“ a důsledně odlišuje katolíky, protestanty a svobodomyšlné. Společně se sledováním typů osídlení (např. velká města, zemědělské osídlení) pak vystávají skutečně zajímavé vzorce.

Přes veškeré moje výhrady je třeba konstatovat, že práce Krasimiry Marholevy celkově splňuje (a v mnoha ohledech převyšuje) standardy dizertační práce. Autorka zpracovala zajímavé téma, nadto velmi originálním způsobem (za využití doposud prakticky nevyužitého zdroje dopisů dětí do časopisu Amerikán). V určité přepracované podobě by jistě bylo přínosné práci publikovat. Práci K Marholevy proto doporučuji k obhajobě.

V Novém Přerově, 30. 5. 2020

Lenka Jakoubková Budilová